

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 18 lipca 2022 r.

Opinia do ustawy o ekonomii społecznej

(druk nr 763)

I. Cel i przedmiot ustawy

Uchwalona przez Sejm ustawa o ekonomii społecznej wprowadza do polskiego porządku prawnego rozwiązania uzupełniające system funkcjonujących mechanizmów i instrumentów służących reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rozwiązania dotyczące wprowadzenia statusu przedsiębiorstwa społecznego pozwalają zwiększyć dostępność wsparcia reintegracyjnego połączonego z pracą dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Warunki pozwalające uzyskać status przedsiębiorstwa społecznego określone zostały w oparciu o rozwiązania funkcjonujące w działających już obecnie jednostkach. Dotyczy to np. instrumentów wsparcia zatrudnienia, które zbliżone są do rozwiązań funkcjonujących w spółdzielniach socjalnych, czy też w zakresie planowania procesu reintegracji podobnie jak w zakładach aktywności zawodowej oraz centrach integracji społecznej.

Status przedsiębiorstwa społecznego będzie mógł uzyskać podmiot ekonomii społecznej, taki jak: spółdzielnia pracy, organizacja pozarządowa, spółdzielnia socjalna i inny podmiot prowadzący działalność pożytku publicznego albo jednostka tworząca podmiot ekonomii społecznej, jeżeli prowadzą działalność odpłatną pożytku publicznego, działalność gospodarczą lub inną działalność o charakterze odpłatnym, po spełnieniu enumeratywnie wymienionych w ustawie przesłanek.

Działalność przedsiębiorstwa społecznego ma być prowadzona w celu aktywizacji zawodowej oraz integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, stanowiących co najmniej 30% osób zatrudnionych w tym przedsiębiorstwie, lub w celu świadczenia usług społecznych. Cały zysk wypracowany przez przedsiębiorstwo społeczne przeznaczany będzie na reintegrację pracowników z grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i realizację celów społecznych lub wzmacnianie potencjału przedsiębiorstwa. Pracownicy zagrożeni wykluczeniem społecznym będą wspierani w ramach przedsiębiorstwa społecznego w procesie reintegracji społecznej i zawodowej.

W stosunku do każdej zatrudnionej osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym, na którą został udzielony instrument wsparcia, będzie opracowany i realizowany indywidualny plan reintegracyjny, przez okres, na jaki został udzielony ten instrument lub okres obowiązkowego utrzymania miejsca pracy. Pracownicy będą także włączeni w proces decyzyjny w przedsiębiorstwie społecznym. Nadzór nad przedsiębiorstwem społecznym w zakresie spełniania obowiązków wynikających z ustawy sprawowany ma być przez wojewodę.

Tworzenie i funkcjonowanie przedsiębiorstw społecznych będzie mogło zostać wsparte ze środków publicznych na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub ze środków pochodzących z budżetu UE, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2–3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych za pośrednictwem ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.

Zatrudnienie i reintegracja w przedsiębiorstwach społecznych wspomagane będą m.in. poprzez:

- jednorazową dotację na utworzenie stanowiska pracy;
- finansowanie kosztów wynagrodzenia zatrudnionego;
- refundację części wynagrodzenia, odpowiadającej składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne;
- rentowe i chorobowe oraz części kosztów osobowych pracodawcy odpowiadającej składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe;

– możliwość otrzymania wsparcia jak dla zatrudnionego skierowanego przez powiatowy urząd pracy, przez okres 12 miesięcy w wysokości nie wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę w przypadku zatrudnienia osoby skierowanej przez jednostkę reintegracyjną na nieodpłatną praktykę zawodową;

– przysługujące na zasadach określonych w przepisach odrębnych zwolnienie z podatku dochodowego od osób prawnych w części wydatkowanej w roku podatkowym na reintegrację zawodową i społeczną pracowników, niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów;

– przewidziane w ustawie mechanizmy nadzoru i kontroli zabezpieczają przed ryzykiem ewentualnego nadużywania statusu przedsiębiorstwa społecznego w celu uzyskania przywilejów podatkowych i wsparcia finansowego państwa;

– możliwość obniżenia wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) w przypadku zakupu produkcji lub usług wytworzonych lub świadczonych przez przedsiębiorstwo społeczne zatrudniający co najmniej 10 pracowników lub zakład aktywności zawodowej;

– dofinansowanie w wysokości do 50% oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych i w spółdzielczych kasach oszczędnościowo–kredytowych, na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych oraz zwrot kosztów modernizacji obiektów i pomieszczeń, transportowych, administracyjnych wynikających z dodatkowych kosztów związanych z zatrudnieniem osoby niepełnosprawnej przez pracodawcę będącego przedsiębiorstwem społecznym.

Wsparcie finansowe może zostać udzielone ze środków Funduszu Pracy, PFRON lub ze środków UE. Ponadto podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne będą mogły uzyskać środki w ramach resortowych programów wspierania ekonomii społecznej m.in. na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw społecznych oraz wzmacnianie ich potencjału innowacyjnego i rozwojowego, zatrudnienie w przedsiębiorstwach społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, podnoszenie wiedzy, kompetencji i kwalifikacji osób zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej, działania w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, budowanie wspólnych przedsięwzięć przedsiębiorstw społecznych, podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorców na rzecz rozwoju potencjału podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz rozwoju lokalnego, realizację usług społecznych. Finansowanie resortowych programów wspierania ekonomii społecznej przewiduje się ze środków Funduszu Pracy lub Funduszu Solidarnościowego.

Rozwiązanie to ma charakter fakultatywny. Wysokość środków na finansowanie tych programów wyniesie nie więcej niż po 20 mln zł rocznie z każdego z Funduszy.

Podmioty ekonomii społecznej będą mogły również skorzystać z dedykowanych usług wsparcia zapewnianych przez marszałka województwa, świadczonych przez akredytowane przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, w zakresie: animacji lokalnej, tworzenia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, wspierania prowadzonej przez nie działalności oraz finansowania powstawania w nich miejsc pracy, podejmowania przez te podmioty działań reintegracyjnych, w tym wsparcia w tworzeniu planów reintegracyjnych oraz finansowania tych działań, wsparcia w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego, wzmacniania potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego oraz udzielania wsparcia biznesowego. Zagadnienia związane z ekonomią społeczną zostaną także włączone do strategii rozwiązywania problemów społecznych tworzonych w gminach i powiatach.

W ramach diagnozy społecznej jednostka samorządu terytorialnego będzie zobowiązana dokonać oceny potencjału podmiotów ekonomii społecznej w zakresie realizacji usług społecznych. Dodatkowo, w strategii rozwiązywania problemów społecznych gmina lub powiat określi, które zadania publiczne i usługi społeczne będą zlecane w trybach, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ustawa przewiduje, że rozwój ekonomii społecznej wspierany będzie przez władze publiczne za pomocą programu rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz regionalnych programów rozwoju na rzecz ekonomii społecznej tworzonych na podstawie przepisów ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Za kreowanie polityki publicznej i koordynację działań organów administracji rządowej w zakresie rozwoju ekonomii społecznej będzie odpowiadał minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, przy wsparciu Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej Natomiast na szczeblu województwa, za koordynację działań w tym zakresie odpowiadać ma marszałek województwa przy pomocy regionalnego ośrodka polityki społecznej oraz z udziałem Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Obok przedsiębiorstw społecznych z przedmiotowego wsparcia będą mogli korzystać pracodawcy prowadzący zakłady pracy chronionej. Przewidziane zostały formy wsparcia dotychczas dostępne jedynie spółdzielniom socjalnym, a ustawa rozszerza zakres ich dostępności także dla organizacji pozarządowych, spółdzielni pracy, w tym spółdzielni

inwalidów i niewidomych, oraz podmiotów prowadzących centra i kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej. Są to:

– jednorazowe dotacje na utworzenie stanowiska pracy dla osób skierowanych przez powiatowe urzędy pracy do pracy w przedsiębiorstwie społecznym; finansowanie części kosztów zatrudniania osób skierowanych przez powiatowe urzędy pracy do pracy w przedsiębiorstwie społecznym;

– refundacja części wynagrodzenia oraz części kosztów osobowych pracodawcy przez okres realizacji indywidualnego planu reintegracyjnego;

– wsparcie jak dla zatrudnionego skierowanego przez powiatowy urząd pracy, przez okres 12 miesięcy w wysokości nie wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, w przypadku zatrudnienia osoby skierowanej przez jednostkę reintegracyjną na nieodpłatną praktykę zawodową;

– zwolnienie z podatku dochodowego od osób prawnych w części przeznaczony na reintegrację zawodową i społeczną pracowników w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów.

Ustawa tworzy Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz na terenie województw Regionalne Komitety Rozwoju Ekonomii Społecznej. Kadencja tych organów ma trwać 3 lata.

Zmiany w przepisach innych ustaw mają na celu skorelowanie ich z nową ustawą.

Ustawa wejdzie w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Nowelizacja ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz zmiany dotyczące finansowania z Funduszu Pracy resortowych programów wspierania ekonomii społecznej wejdzie w życie 1 stycznia 2023 r.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Ustawa została uchwalona przez Sejm w dniu 7 lipca 2022 r. Projekt ustawy stanowił przedłożenie rządowe (druk sejmowy nr 2321). Prace nad ustawą prowadziła Komisja Polityki Społecznej i Rodziny, która przedstawiła sprawozdanie w druku sejmowym nr 2413. W czasie prac Komisji zostały wprowadzone przede wszystkim poprawki o charakterze legislacyjnym, a główne założenia ustawy nie zostały zmienione. W trakcie drugiego czytania

zostało zgłoszonych 28 poprawek. Część poprawek dotyczyła propozycji uzupełnienia ustawy o rolnicze spółdzielnie produkcyjne jako podmioty które również stanowią elementy ekonomii społecznej, a są spółdzielniami działającymi na obszarach wiejskich, np. rolnicze spółdzielnie produkcyjne.

Sejm przyjął 6 poprawek mających na celu rozszerzenie katalogu podmiotów ekonomii społecznej o spółdzielnie produkcji rolnej, dookreślenie przepisów ustawy w zakresie wymogów jakie powinny spełniać podmioty planujące realizację usług wsparcia podmiotów ekonomii społecznej oraz wskazanie terminu na opracowanie regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej przez samorząd województwa.

III. Uwagi szczegółowe

1) Z uwagi na zmianę brzmienia art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych konieczne jest dokonanie korekty brzmienia art. 6 tej ustawy, którego nowelizacja nie została uwzględniona.

Nowelizacja ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych rozszerza katalog osób uprawnionych do założenia spółdzielni specjalnej. W ślad za tym nie idzie zmiana brzmienia art. 6, który określa jakie dokumenty powinny być dołączone do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego przez osoby uprawnione. Przepis nie zawiera odpowiednich uregulowań co do osób, których uprawnienie do założenia spółdzielni socjalnej powstanie na skutek wejścia w życie nowelizacji.

Propozycja poprawki:

– art. 74 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) w art. 6 ust. 1 i 2 otrzymuje brzmienie:

„1. Do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego dołącza się:

- 1) zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną posiada status osoby:
 - a) bezrobotnej, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2 lub 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 690, 830, 1079 i 1383), albo

- b) poszukującej pracy, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bez zatrudnienia:
- w wieku do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia lub
 - niewykonującego innej pracy zarobkowej, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 2) orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby zamierzającej założyć spółdzielnię socjalną;
 - 3) zaświadczenie o którym mowa w art. 13 ust. 5a albo art. 18 ust. 5a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176 oraz z 2022 r. poz. 218);
 - 4) oświadczenie potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną spełnia kryteria, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 i 2270 oraz z 2022 r. poz. 1, 66 i 1079);
 - 5) oświadczenie potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną jest uprawniona do specjalnego zasiłku opiekuńczego, o którym mowa w art. 16a ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615 i 1265);
 - 6) oświadczenie potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną jest osobą usamodzielnianą, o której mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447) lub art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
 - 7) zaświadczenie zakładu opieki zdrowotnej potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną jest osobą z zaburzeniami psychicznymi, o której mowa w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685 oraz z 2022 r. poz. 974);
 - 8) zaświadczenie zakładu karnego lub zakładu poprawczego, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną jest osobą pozbawioną wolności, osobą opuszczającą zakład karny albo osobą pełnoletnią opuszczającą zakład poprawczy;

- 9) oświadczenie potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną jest osobą starszą, o której mowa w art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz. U. poz. 1705);
- 10) zaświadczenie urzędu do spraw cudzoziemców potwierdzające, że osoba zamierzająca założyć spółdzielnię socjalną uzyskała w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- 11) uchwałę organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, kościelnej osoby prawnej lub organizacji pozarządowej o powołaniu spółdzielni socjalnej, w przypadku gdy organem założycielskim jest jednostka samorządu terytorialnego, kościelna osoba prawna lub organizacja pozarządowa.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzory zaświadczeń i oświadczeń, o których mowa w ust. 1, mając na względzie ich ujednoczenie oraz przydatność dla postępowania przed sądem rejestrowym.”;”;

2) Proponuje się poprawki mające na celu korektę redakcyjną przepisu, zastosowanie prawidłowych odesłań albo prawidłowej techniki legislacyjnej.

Propozycje poprawek:

- w art. 46 wyrazy „36–44” zastępuje się wyrazami „36–38” oraz art. 40–43”;
- w art. 74 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
 - „1) w art. 2 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2. Spółdzielnia socjalna działa na rzecz:
 - 1) społecznej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, przez co należy rozumieć działania służące odbudowaniu lub nabyciu i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, w tym rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych,

2) zawodowej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, przez co należy rozumieć działania służące zdobyciu nowych kwalifikacji, kompetencji, wiedzy i umiejętności w celu odbudowania lub uzyskania i podtrzymania zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy i awansu zawodowego, w tym rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych

– a działania te nie są podejmowane w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez tę spółdzielnię.”;”;

– w art. 74:

a) w pkt 3 w lit. a, w ust. 6 w zdaniu pierwszym wyrazy „z zastrzeżeniem ust. 6a oraz” zastępuje się wyrazami „z uwzględnieniem”,

b) w pkt 4, w art. 12 w ust. 1a wyrazy „z zastrzeżeniem” zastępuje się wyrazami „z uwzględnieniem”;

– w art. 86 wyrazy „art. 67 i” zastępuje się wyrazami „art. 67 oraz”.

Aldona Figura

Główny legislator